

NVE
Region Sør
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Oslo, 2003-10-27
Q:\kw\Brv NVE UTK 201003
e-mail: karl.wahl-larsen@bwjus.no

Deres ref.: Kjell Carm

**SØKNAD OM TILLATELSE TIL UTTAK AV VANN TIL ALMINNELIG
VANNFORSYNING FRA EIKERN I HOF OG ØVRE EIKER KOMMUNE,
VESTFOLD OG BUSKERUD FYLKE**

Vi viser til uttalelse fra 13 organisasjoner som blir berørt i konsesjonssaken. I tillegg til det som er anført i dette skriv, og som vi er fullt ut enig i, vil vi på vegne av de mer rene grunneierinteresser – her representert ved Hof Bondelag, Øvre Eiker Bondelag og Eikernvassdraget Interessentlag (EVI) - uttale følgende:

1. Klausulering/ekspropriasjon.

Det er av konsesjonssøker antydnet at vannuttaket kan gjennomføres uten klausulering og ekspropriasjon. Det mener vi er feil.

- 1.1. Søkeren har selv sett behovet for klausulering i ”nærområdet til inntakene”. EVI kan ikke se at ”nærområdet” er nærmere definert, i størrelse, avgrensning, ved geografisk beliggenhet eller ved andre angitte kriterier. Dermed er det umulig å vurdere konsekvensene av klausuleringen.

Søkeren må derfor nærmere angi hva slik klausulering vil gå ut på, samt avgrense området for klausuleringen geografisk. Inntaksledninger og vanninntakspunktet må legges i lengst mulig avstand fra fast bebyggelse, for å søke å minimalisere de samfunnsmessige konsekvenser av klausulering i nærområdet til inntakene.

- 1.2. Dertil vil det være nødvendig å erverve – om nødvendig ved ekspropriasjon-rett til å legge inntaksledningene over privateiet grunn i og utenfor vassdraget.

I den forbindelse nevnes at vi ikke kan se at Øvre Eiker kommunes

inntaksledning i Sandsbukta avtalemessig er brakt i orden i forhold til alle grunneierne. At de har "tålt" kommunens vannuttak uten at rettighetsspørsmålet var avklart er en ting. De plikter uansett ikke å finne seg i at uttaket overlates til nytt rettssubjekt – EVIKS – uten at det skjer et formelt erverv av rettigheter. Et vilkår for konsesjon bør derfor være at søkeren må sørge for erverv av nødvendige rettigheter til vanninntaksledningene (enten ved avtale eller ved ekspropriasjon) og at dette pålegg også omfatter Øvre Eiker kommunes inntaksledning i Sandsbukta.

- 1.3. Det er også vår oppfatning at dersom det gis konsesjon på et manøvreringsreglement som tillater senking (eller heving) av vannstanden utover grensene i någjeldende konsesjon, vil slik senking/heving representere et så sterkt økonomisk inngrep i de private eiendommer og driften av disse (se nedenfor) at det må erverves rettigheter til et slikt erverv ved avtale eller ekspropriasjon. Vi viser i denne forbindelse til uttalelsene i Ot.prp.nr. 39 (1998-99) pkt. 17.1.5 og pkt. 17.2 samt til uttalelser i Ola Brekken m.fl. kommentarutgave til Vannressursloven s 238 hvor det klart uttales at heving eller senking av vannstanden (utover tidligere ervervede rettigheter) betraktes som ekspropriasjon hvis ikke minnelig avtale oppnås med grunneierne.

Vi vil imidlertid presisere, slik det også er gjort i fellesuttalelsen fra de 13 organisasjoner rundt Eikern at vårt prinsipale standpunkt er at det ikke må gis konsesjon til en slik senking eller heving av vannstanden, jfr. særlig det som er anført om virkningene av en senking for naturreservatet i Fiskumvannet.

- 1.4. Endelig vil det trolig bli nødvendig å klausulere mot en del landbruksvirksomhet. I hvert fall vil drikkevannsuttak i seg selv virke begrensende på muligheten for rasjonell landbruksdrift slik det fremgår nedenfor.

2. Jord- og skogbruk.

Etter vårt syn viser rapportene fra Jordforsk som ble fremlagt under konsekvensutredningen at det med stor sannsynlighet vil bli nødvendig å innføre restriksjoner på jordbruket.

2.1. Husdyrhold i nedslagsfeltet

I Jordforsk-rapport nr 23/02 side 6 under overskriften "*Dokumentasjon av driftsendringer*" antar Jordforsk at det ikke er nødvendig å gjennomføre spesielle tiltak nå, men at man skal dokumentere endringer i driftsforholdene slik at man kan tilpasse "*tiltak etter hvor disse endringene har skjedd*". Det er særlig pekt på muligheten for betydelig økning av husdyrtall eller antall dyr på beite.

Som fremholdt under konsekvensutredningen vil vi gjenta at utviklingen i

norsk landbruk nå går entydig i retning av at kornproduksjon blir mindre lønnsomt og nærmer seg en kritisk grense. Man må derfor forvente at husdyrproduksjon igjen vil overta større deler av landbruket på Østlandet. Hva man ser for seg er ikke "gammeldagse enkeltbruk", men konsentrerte enheter med store fellesfjøs for melk- og kjøttproduksjon og konsentrert kjøttproduksjon (kjøttfe) eller kraftfôrbasert produksjon (gris, fjørfe mv) med dertil egnede bygg for slik produksjon.

Slik omlegging står i dag åpen for enhver gårdbruker så lenge tiltakene skjer i henhold til gjeldende regelverk. Jordforsks konklusjon innebærer at man må regne med restriksjoner for slik driftsomlegging. En slik rådighetsbegrensning er en ren konsekvens av tiltaket og må hensyntas i den avveining av almene hensyn som skal finne sted.

De negative konsekvenser øker selvsagt med økende uttak av drikkevann fra Eikern, særlig fordi Glitrevannverkets hensikt med uttak fra Eikern i stedet for Holsfjorden er å unngå rensing. Det vil skjerpe kravet til klausulering. VIV har for sin del uttalt at man om nødvendig er innstilt på å rense også vann fra Eikern, noe som vil kunne begrense klausuleringsbehovet.

Tilsvarende restriksjoner omtales også av Jordforsk på side 10 og 11 i rapport 23/02. På disse sider er blant annet "omfattende økning i dyretall" et av de forhold som kan nødvendiggjøre revurdering av konklusjonen i rapporten, og av de tiltak som i så fall ifølge rapporten bør vurderes er blant annet:

"Klassifisering av alt dyrket areal i nedbørsfeltet i forhold til forurensningsrisiko ved spredning av husdyrgjødsel" og "forbud mot spredning av husdyrgjødsel på de mest utsatte arealene".

"Lokal forskrift med økt krav til spredeareal for husdyrgjødsel".

De skisserte tiltak representerer inngrep i forhold til en næringsutøvelse basert på husdyrhold når denne ligger innenfor generelt regelverk.

Nederst på side 8 omhandles det forhold at ugunstige værforhold gjør at husdyrgjødsel ikke kan spres innen tillatt frist på høsten. Det anbefales her at dispensasjon for senere spredetidspunkt ikke gis for arealer som direkte drenerer til innsjøen.

Også dette forslaget vil representere et inngrep i næringsutøvelsen ved at dispensasjon fra forskrift for spredning av husdyrgjødsel av forurensningshensyn kan måtte praktiseres strengere i Eikerns nærrområder enn for øvrig.

2.2. Jordbearbeiding

I Jordforsk-rapporten nederst på side 7 og nederste del av side 9 omtales vårpløying som positivt for å redusere pesticidbruk. Det er anbefalt at

vårpløying velges som jordbearbeidingsmetode fremfor tradisjonell redusert jordbearbeiding som direktesåing eller harving.

EVI er enig i at vårpløying er positivt i forhold til direktesåing eller harving, men mener høstpløying er klart bedre enn vårpløying med hensyn til å redusere pesticidbruk. Spesielle rotugras (f.eks. kveke, balderbrå, tistel) er mye vanskeligere å uskadeliggjøre med vårpløying enn høstpløying.

Jordforsks uttalelse viser imidlertid at man her står overfor en åpenbar risiko for det legges restriksjoner på hvordan jordbearbeiding skal skje av hensyn til drikkevannsforsyningen, og at det vil være restriksjoner som i tilfelle vil påføre gårdbrukerne økonomisk tap.

Dette er hensyn som inngår i den avveining av almene hensyn som skal foretas ved vurderingen av hva en eventuell konsesjon skal gå ut på.

2.3. Beiting

I Jordforsk-rapporten side 8 og nederst på side 11 er det tilrådet at "*beiting direkte i vannkanten*" bør unngås, og gjerding mot vannet er nevnt som tiltak.

Til dette bemerkes at dagens drift ikke gir påvirkning av betydning. Et eventuelt pålegg om gjerding mot strandsonen (10 m avstand) vil medføre gjengroing og redusert sikt eller visuell opplevelse av vannet.

En avgrensing 10 m fra vannkanten vil representere en vesentlig rådighetsbegrensning, da så vel utenforliggende som ovenforliggende arealer svært mange steder langs Eikern blir tilnærmet uegnet som jordbruksareal. Det vil bli tungvint og kostbart med gjerding langs vannet, og problemer med dyrenes tilgang på vann.

Søkeren må derfor pålegges å sette opp en helt klar forutsetning for konsesjon om at slike pålegg ikke kommer, og pålegges å erstatte skadevirkninger (uten tåleterskel) hvis man senere likevel må gi slike eller lignende pålegg.

Man vil også kunne få problemer i relasjon til beiting ved økte perioder med minstevannsføring i Vestfosselva. Dette vil blant annet gjøre det vanskeligere for beitedyr å komme ned i vannkanten for å drikke, noe som igjen vil påføre gårdbrukerne økte kostnader for å bringe drikkevann ut til beitedyr.

2.4. Sprøyting

For å begrense risikoen for forurensning ligger det i dagen at det kan være aktuelt med klausulering mot sprøyting av jordarealene.

Risikoen for avdrift ved åkersprøyting, har vært tatt opp av Jordforsks som imidlertid ikke hadde erfaring med luftassistert sprøyting. Som anført under konsekvensutredningen har EVI fått gjennomført et feltforsøk under lokale forhold utført av Buskerud Forsøksring. Hovedkonklusjonen etter ett års forsøk er at det jevnt over synes klart at man får mindre avdrift med luftassistert sprøyting. Resultatene fra disse forsøkene samt andre forskningsresultater innen fagområdet luftassistert sprøyting som synes å bekrefte resultatene fra Buskerud Forsøksring kan fås fra EVI.

Når det gjelder Jordforsks bemerkninger om væskemengde angitt på etiketten, er det normalt oppgitt en minimums- og maksimumsmengde for hvert middel. Minimumsmengden antas å gjelde for ”optimalt utstyr og optimale forhold”, mens maksimumsmengden er fabrikkens anbefaling med mindre optimalt utstyr og vanskeligere forhold.

Jordforsks forslag til å redusere avdrift er basert på at man bygger om sprøyteutstyr ved ”tilpasninger” og ”slepeduk”. Dette vil blant annet introdusere ikke-standard dyseavstander.

Det presisjonslandbruk Jordforsk omtaler blant annet på side 10 er fortsatt noe frem i tid. Utstyr som kan være aktuelt i dag er blant annet :

-Utstyr for kunstgjødselspredning (GPS-styrte kombisåmaskiner osv.).

-Sprøyteutstyr (for plantevernmidler) som benytter kamera med videodeteksjon og etterfølgende bildebehandling, og som deretter styrer sprøytemengden dynamisk

-Bedre gjødselutstyr for husdyrgjødsel (nedmoldingsutstyr, komposterings- og varmebehandlingsutstyr for gjødsel).

Dette utstyret er – slik også Jordforsk skriver – fortsatt så kostbart at det går ut over hva den enkelte bruker normalt vil kunne anskaffe. Det må betydelige midler til for å kunne anskaffe, drifte og vedlikeholde slikt utstyr.

Slike løsninger vil være kostbare og påføre gårdbrukerne utgifter i forbindelse med sprøyting og ”presisjonslandbruk” som de ikke tidligere har hatt.

Også her må konsesjonsvilkårene bygges opp slik at grunneiere som får slike restriksjoner på sin drift blir sikret full økonomisk erstatning. Søkeren må derfor pålegges å fremme skjønn for å få fastsatt erstatning for alle økonomiske konsekvenser av tiltaket.

2.5. Kloakkslam

Vi kan ikke se at det er omtalt om spredning av kloakkslam (fra VEAS o.l.) - slik det samfunnsmessig oppfordres til – vil kunne tillates. Vi oppfatter at dette kan skje i Eikerns nedbørsfelt tilsvarende andre områder og ber det presisert i vilkårene for konsesjonen.

2.6. Jordvanning fra ledningsnett

Vi ønsker å presisere sterkt at det er helt uakseptabelt dersom omsøkte vannuttak tenkes benyttet til jordvanning fra ledningsnett, slik det har vært uttalt og argumentert for. En konsesjon til "alminnelig vannforsyning" må ikke kunne oppfattes som en tillatelse til slik bruk av vannet. Dersom det skulle være "ledig vann" etter at vannverkets reelle behov er dekket innenfor konsesjonens uttaksmengder, krever vi at dette vannet skal tilligge vassdraget og de almene interessene der ved å bidra til å holde forsvarlige vannstander og vannføringer, bl.a. mht. å kunne ivareta de langsiktige miljømessige aspektene.

Dersom uttaksmengdene i konsesjonen legges tett opp til, eller over, et uttak som vassdraget tåler, må vi ikke komme i den situasjon at senere næringsmessige behov for vann – f.eks jordvanning fra etablerte eller påregnelige nye vanningsanlegg i vassdragets nærområder – må vike eller blir nektet evt konsesjon for sine behov – med den begrunnelse at det allerede er gitt konsesjon til et vannuttak til vannverkene som tangerer vassdragets tåleevne. Det vil i tilfelle medføre en urimelig forskjellsbehandling idet vanningsinteresser knyttet til vannverkens ledning vil få dekket sitt behov, mens tilsvarende interesser i Eikernområdet ikke får dekket sine.

Vi fastholder derfor at konsesjon bare må gis på uttak til drikkevann.

2.7. Konklusjon

Jordforsks rapport viser at det er overveiende sannsynlig at man i løpet av relativt kort tid vil få restriksjoner på jordbruket som kan få betydelige konsekvenser for gårdbrukerne, både økonomisk og i form av rådighetsbegrensninger som begrenser deres muligheter til valg av hensiktsmessig driftsmåte.

Vi anser risikoen for slike restriksjoner for å være større jo større vannuttak som tillates.

3. Annen nærings- og byggevirksomhet.

Det er ikke omtalt i hvilken grad annen næringsvirksomhet enn den tradisjonelle vil kunne bli underlagt rådighetsbegrensning ved at Eikern blir drikkevannskilde, eksempelvis campingdrift. Det er heller ikke klart i hvilken grad det blir tillatt å

bygge boliger, fritidshus eller driftsbygninger i nærheten av Eikern eller i nedslagsfeltet.

Risikoen for slike forbud reiser et mer prinsipielt spørsmål.

Søkeren – som er heileid av Øvre Eiker kommune – legger opp til at det ikke skal fastsettes restriksjoner som kan utløse erstatningsplikt nå. Samtidig har EVI erfart at byggetillatelse er nektet av kommunen under henvisning til det kommende drikkevannsuttak.

Rent prinsipielt er det et problem at kommunen har økonomisk interesse i drikkevannsuttaget gjennom samarbeidet i EVIKS.

I stedet for å synliggjøre restriksjoner gjennom klausulering og kompensere for disse gjennom erstatninger til de berørte, frykter vi at kommunen i stedet vil bruke sin reguleringsmyndighet til å oppnå samme restriksjonsnivå, men med mer generelle begrunnelser for å søke å unngå erstatningsansvar for vannverkene. Vi frykter derfor at kommunens økonomiske interesse i EVIKS vil kunne gjøre det vanskeligere for grunneierne å få rettmessig erstatning for økonomiske tap som tiltaket på kort eller lang sikt påfører dem.

Vi er derfor av den oppfatning at Øvre Eiker Energi (ØEE) ikke bør få konsesjon for omsøkte drikkevannsuttak, ut fra de avtaler som foreligger.

4. Natur, miljø, friluftsliv m.v.

Når det gjelder disse spørsmål står vi 100% bak uttalelsen fra de 13 organisasjoner av 14. oktober 2003.

Også vi krever uttaket av drikkevann begrenset til 450 l/s og med de vilkår for konsesjon som fremgår av nevnte uttalelse.

5. Miljøfond.

Tiltakshaver bør pålegges å opprette et miljøfond med et engangsbeløp, og deretter innbetale en avgift til fondet pr. m³ uttatt vann.

For å få et fond med økonomi til å takle miljøkonsekvenser av tiltaket, bør avgiften settes høyt.

Vi forutsetter at fondet skal kunne benyttes til å gi kompensasjon for gårdbrukere som omlegger sin drift for å møte Jordforsks anbefalinger slik at forurensning mv. unngås. Særlig utstyr til gjødselsbehandling og sprøyting i samsvar med Jordforsks anbefalinger er dyrt. Skal man lykkes med å få til slike frivillige omlegginger av driften som anses ønskelig av hensyn til drikkevannsuttaget, bør det etableres mulighet til å få økonomisk støtte fra fondet i en størrelse som gjør at gårdbrukerne

ikke taper på omleggingen. I hvert fall i en omstillingsperiode vil behovet for midler fra fondet være betydelig – ikke usannsynlig flere hundre tusen kroner pr. investeringsprosjekt.

I tillegg bør et slikt fond også benyttes til andre miljøtiltak.

For å møte disse kapitalbehov bør det avsettes i størrelsesorden 5 millioner kroner som engangsbeløp, og deretter innbetales for eksempel kr. 0,05 pr. m³ vann som uttas.

Fondet bør ikke forvaltes av tiltakshaver, men av et styre som oppnevnes for eksempel av fylkesmannen og som består av medlemmer fra de interessegrupper fondet skal tilgodese, herunder grunneierinteressene. Dersom NVE vil vurdere å sette opprettelse av slikt fond som vilkår for konsesjon, bidrar vi gjerne med utkast til vedtekter for fondet. I så fall imøteser vi en tilbakemelding om det.

6. Saksbehandlingen videre.

- 6.1. Vi ber om at NVE tar stilling til om det er adgang til å gi en tilleggskonsesjon til kraftverkskonsesjonen slik det er søkt om.

Vi har merket oss at fylkesmannen i Buskerud mener det ikke er hjemmel for en slik løsning, jfr. pkt. 1 i uttalelsen av 17.10.03, og tar forbehold om å kunne innta samme standpunkt.

Uansett er det et krav, uavhengig om det gis en tilleggskonsesjon eller en ny konsesjon, at konsesjonsmyndigheten på fritt grunnlag vurderer alle konsekvenser av det samlede vannuttak til kraftverk og drikkevann, og fastsetter de vilkår som er nødvendige for å ivareta almene hensyn, herunder generelle grunneierinteresser. Om det anses nødvendig må konsesjonsmyndigheten også kunne fastsette endringer i kraftverkets tidligere konsesjon.

- 6.2. I søknaden er hevdet at det haster med reservevannforsyning for Vestfold fordi hovedledningen fra Farris må utkobles i forbindelse med bygging av ny motorvei gjennom Vestfold.

Vi kan ikke se at et slikt argument bør tillegges vekt. Vegvesenet kobler ikke ut en slik vannledning uten å ha sørget for omlegging (midlertidig eller permanent). Dette er så vanlig at vegvesenet har en slik forutsetning i sine standard skjønnsforutsetninger for nye veianlegg.

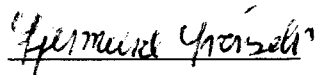
Særlig kostnadskrevende vil en slik omlegging heller ikke være, sett i relasjon til de interesser som står på spill i Eikern-området, dersom det pga. hastverk i saksbehandlingen ikke blir satt de vilkår som er nødvendige for å forebygge skader på miljø, lokalsamfunn og næringsinteresser.

Vi ber derfor NVE om å ta den tid som er nødvendig for forsvarlig saksbehandling, herunder innhente tilleggsopplysninger dersom man finner det ønskelig.

Vi har ikke noe ønske om å forsinke saksbehandlingen. Saken har imidlertid svært stor betydning for våre medlemmers fremtid. Vi er derfor opptatt av at konsesjonsmyndighetene treffer sitt vedtak på best mulig grunnlag og ikke ser seg presset til å påskynde saksbehandlingen.

7. Vi ber om å bli holdt orientert om den videre saksbehandling, og herunder motta kopier av konsesjonssøkers eventuelle bemerkninger til de innkomne høringsuttalelser.

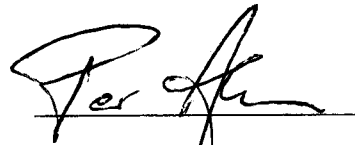
Med vennlig hilsen

Hof Bondelag
Gjermund Grønseth

Øvre Eiker Bondelag
Eva Flesaker

Eikervassdraget Interessentlag
Per Aker